

Θα χαθούμε γιατί αδικήσαμε
Ο Γιώργος Σεφέρης για τον Μακρυγιάννη

Πασάδες και μπέηδες, θα χαθούμε!
Θα χαθούμε! Αδικήσαμε το ραγιά και
από πλούτη και από τιμή και τον
αφανίσαμε. Κι ο Σουλτάνος το γομά-
ρι δεν ξέρει τι του γίνεται, τον γελά-
νε εκείνοι που τον τριγυρίζουν...

Σε μια στιγμή που κοιτάζουμε και συλλογιζόμαστε και προσπαθούμε να διακρίνουμε το πεπρωμένο του ελληνισμού μέσα από την καταιγίδα και πέρα από την πλατιά στροφή που κάνει στα χρόνια μας η ιστορία του κόσμου-ποιος ξέρει, μπορεί να υπάρχει ένα κρυφό νόημα σ' αυτή τη σύμπτωση. Στους καιρούς μας όπου ο αγώνας, το αίμα, ο πόνος και η δίψα της δικαιοσύνης απογυμνώνει τις

ψυχές από τα πρόσκαιρα ναρκωτικά και τις φρεναπάτες όπου ο άνθρωπος γυρεύει από τον άνθρωπο το καθαρό, το στέρεο και τη συμπάθεια-είναι σωστό να μιλούμε για τέτοιους ανθρώπους όπως ο Μακρυγιάννης. Ακούστε τον:

Το άδικο

«Κι όσα σημειώνω τα σημειώνω γιατί δεν υποφέρνω να βλέπω το άδικο να πνίγει το δίκιο. Για κείνο έμαθα γράμματα στα γεράματα και κάνω αυτό το γράψιμο το απελέκητο, ότι δεν είχα τον τρόπον όντας παιδί να σπουδάξω: ήμουν φτωχός κι έκανα τον υπηρέτη και τιμάρεua άλογα, κι άλλες πλήθος δουλειές έκανα, να βγάλω το πατρικό μου χρέος που μας χρέωσαν

οι χαραμήδες, και να ζήσω κι εγώ σε τούτη την κοινωνία, όσο έχω τ' αμανέτι του Θεού στο σώμα μου. Κι αφού ο Θεός θέλησε να κάμει νεκρανάσταση στην Πατρίδα μου, να τη λευτερώσει από την τυραγνία των Τούρκων, αξίωσε κι εμένα να δουλέψω κατά δύναμη, λιγότερον από τον χερότερο πατριώτη μου Έλληνα. Γράφουν σοφοί άντρες πολλοί, γράφουν τυπογράφοι ντόπιοι, και ξένοι διαβασμένοι για την Ελλάδα. Ένα πράμα μόνο με παρακίνησε κι εμένα να γράψω: ότι τούτη την πατρίδα την έχομεν όλοι μαζί, και σοφοί κι αμαθείς, και πλούσιοι και φτωχοί, και πολιτικοί και στρατιωτικοί, και οι πλέον μικρότεροι άνθρωποι. Όσοι αγωνιστήκαμεν, αναλόγως ο καθείς, έχομεν να ζήσομεν εδώ. Το λοιπόν δουλέψαμεν όλοι μαζί να τη φυλάμε κι όλοι μαζί, και να μη λέγει ούτε ο δυνατός «εγώ», ούτε ο αδύνατος. Ξέρετε πότε να λέγει ο καθείς «εγώ»; όταν αγωνιστεί μόνος του και φκιάσει ή χαλάσει, να λέγει «εγώ» όταν όμως αγωνίζονται πολλοί και φκιάνουν, τότε να λένε «εμείς». Είμαστε στο «εμείς» κι όχι στο «εγώ». Και στο εξής να μάθομε γνώση, αν θέλομε να φκιάσομε χωριό να ζήσομε όλοι μαζί. Έγραψα γυμνή την αλήθεια, να ιδούνε όλοι οι Έλληνες ν' αγωνίζονται για την πατρίδα τους, για τη θρησκεία τους να ιδούνε και τα παιδιά μου και να

λένε: «Έχομε αγώνες πατρικούς, έχομε θυσίες-αν είναι αγώνες και θυσίες. Και να μπαίνουν σε φιλοτιμία και να εργάζονται στο καλό της πατρίδας τους, της θρησκείας τους και της κοινωνίας-ότι θα είναι καλά δικά τους. Όχι όμως να φαντάζονται για τα κατορθώματα τα πατρικά, όχι να πορνεύουν την αρετή και να καταπατούν το νόμο, και να' χουν την επιρροή για ικανότη». (Β' 463).

Φαΐ και κλάμα

Ο Μακρυγιάννης είναι ακόμη βρέφος όταν η οικογένειά του, κυνηγημένη από τους ντόπιους Τούρκους και τους Αρβανίτες «που θέλαν να σκλαβώσουν το χωριό τους», αναγκάζεται να καταφύγει στη Λιβαδειά. Εφτά χρονώ ξενοδουλεύει για ν' αλαφρύνει τους γονείς του. «Ηθελαν να κάνω δουλειές ταπεινές του σπιτιού» μας λέει «κι αυτό ήταν ο θάνατός μου». Γίνεται ανυπόφορος θεληματικά τον διώχνουν. Δεκατεσσάρω χρονώ τον βρίσκουμε στη Ντεσφίνα κοντά σ' ένα πατριώτη του. Μας διηγείται το ακόλουθο επεισόδιο:

«Έγινε ως δεκατέσσερων χρονών και πήγα σ' έναν πατριώτη μου εις Ντεσφίνα {...}. Ήταν γιορτή και παγγύρι Άηγιαννιού. Πήγαμε στο παγγύρι. Μόδωσε το ντουφέκι του να το βαστώ. Εγώ θέλησα να το ρίξω. Ετσακίσθη. Τότε μί' έπιασε σ' όλο τον κόσμο ομπρός και με πέθανε στο

ξύλο. Δε μ' έβγαλε το ξύλο τόσο περισσότερο η ντροπή του κόσμου. Τότε όλοι τρώγαν και πίναν κι εγώ έκλαιγα. Αυτό το παράπονο δεν ήβρα άλλον κριτή να το ειπώ να με δικιώσει. Έκρινα εύλογο να προστρέξω στον Αϊγιάννη, ότι στο σπίτι του μόνι-νε αυτήνη η ζημιά και η ατιμία. Μπαίνω τη νύχτα μέσα στην εκκλησία του και κλειώ την πόρτα κι αρχινώ τα κλάματα με μεγάλες φωνές και μετάνοιες: και τον περικαλώ να μου δώσει άρματα καλά κι ασημένια και δεκαπέντε πουγγιά χρήματα, κι εγώ θα του φκιάσω ένα μεγάλο καντήλι ασημένιο. Με τις πολλές φωνές κάμαμε τις συμφωνίες με τον άγιο»(β' 13-14).

Συμφωνία με τον Άγιο

«Κάναμε τις συμφωνίες με τον άγιο». Ωστόσο ο χριστιανός άγιος κρατά τις συμφωνίες πιο πιστά από τον Απόλλωνα. Γιατί ο Μακρυγιάννης πηγαίνει στην Άρτα σ' ενός Θανάση Λιδορίκη. Δουλεύει κοντά του και εμπορεύεται μόνος του τόσο καλά που στις παραμονές της επανάστασης «είχε καζαντίσει του Θεού τα ελέη». «Τότε έφκιασα» σημειώνει «ντουφέκι ασημένιο, πιστόλες κι άρματα, κι ένα καντήλι καλό. Και αρματωμένος καλά και συγυρισμένος το πήρα και πήγα στον προστάτη μου και ευεργέτη μου κι αληθινό φίλο, τον Αϊγιάννη, που σώζεται ως το

σήμερο{...} Και τον προσκύνησα με δάκρυα από μέσα από τα σπλάχνα μου, ότι θυμήθηκα όλες μου τις ταλαιπωρίες που δοκίμασα» (β' 15).

Θα χαθούμε

Στο ξέσπασμα της επανάστασης, στην Άρτα, ο Μακρυγιάννης ακούει έναν μπέη να μιλά στους φίλους τους αυτά τα λόγια, που σημειώνει:

«Πασάδες και μπέηδες, θα χαθούμε! Θα χαθούμε! {...} Ότι ετούτος ο πόλεμος δεν είναι μήτε με το Μόσκοβο, μήτε με τον Εγγλέζο, μήτε με τον Φραντσέζο. Αδικήσαμε το ραγιά και από πλούτη και από τιμή και τον αφανίσαμε. Και μαύρισαν τα μάτια του και μας σήκωσε το ντουφέκι. Κι ο Σουλτάνος το γομάρι δεν ξέρει τι του γίνεται τον γελάνε εκείνοι που τον τριγυρίζουν....» (β' 24)

Την αιτία της ελληνικής επανάστασης και του ολέθρου των τυράννων τη διατυπώνει ο Μακρυγιάννης με μια λέξη στο στόμα ενός αντιπάλου, όπως ο Αισχύλος βάζει τους εχθρούς να μιλούν για την καταστροφή της Σαλαμίνας. «Θα χαθούμε γιατί αδικήσαμε». Τους αρχαίους, αν θέλουμε πραγματικά να τους καταλάβουμε, θα πρέπει πάντα να ερευνούμε την ψυχή του λαού μας. Τα λόγια αυτά ειπώθηκαν στα 1821.

**Απόσπασμα Γιώργου Σεφέρη
«Δοκιμές» έκδ. Ικαρος Αθηνών 1981**